

Верба І. В.

ПЕРСОНІФІКУЮЧИ ІСТОРІЮ АРХІВНОЇ СПРАВИ

Матяш І. Б. Особа в українській архівістиці: Біографічні нариси / Державний комітет архівів України; Український державний науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. - К., 2001. - 228 с.

Праця сучасної української дослідниці Ірини Матяш присвячена відомим і маловідомим діячам національної історичної науки, які зробили значний внесок у розвиток архівної справи в Україні в 1920-1930-х роках. Авторка вже znana читачеві своїми монографіями в галузі архівознавства, джерелознавства, біографістики, грушевськознавства, такими як "Катерина Грушевська: Життєпис, бібліографія, архіви" (К., 1997), "Архівна періодика: історія, бібліографія, бібліометрія" (К., 1999), "Архівна наука і освіта в Україні 1920-1930-х років" (К., 2000). Її нова праця висвітлює життєвий і творчий шлях іменитих у 1920-х роках учених і архівістів Олександра Грушевського, Вадима Модзалевського, Володимира Міяковського, Пилипа Клименка, Митрофана Довнар-Запольського, Василя Базилевича, Василя Дубровського, Василя Веретеннікова, Ольги Водолажченко, Віктора Романовського і Сергія Маслоva. І хоча їхні біографії вже досліджувалися українськими суспільствознавцями (С. І. Білокінь, Г. В. Боряк, Л. Винар, І. В. Дивний, Г. Д. Казьмирчук, О. Б. Коваленко, І. М. Мага, С. І. Михальченко, Р. Я. Пиріг, В. І. Ульяновський, О. В. Коркова та інші), однак І. Б. Матяш зосередила свою увагу саме на архівознавчих сторінках життєпису згаданих діячів науки. Новаторство вченої виявилось, зокрема, в тому, що в монографії висвітлено діяльність М. В. Довнар-Запольського і С. І. Маслоva з фіндування й організації функціонування Київського археологічного інституту - першого вищого навчального закладу України, який готував висококваліфікованих архівістів, бібліотекознавців, музеєзнавців, археологів. Важливо підкреслити й інше. Торкаючися біографій обох названих вище діячів, І. Б. Матяш зіставила їх загальноісторичну діяльність з археографічною.

Дослідницею виявлені й уведуться до наукового обігу нові відомості про спроби О. С. Грушевського і В. Л. Модзалевського розробити і втілити в життя концепцію архівної реформи в Україні у 1918-1919 роках. Науково проаналізовано раніше навряд чи відому діяльність О. С. Грушевського і В. Л. Модзалевського з описування історичних джерел під час археографічних пошуків як у приватних, так і державних архівах.

Не меншої уваги авторка приділила висвітленню драматичних сторінок рятування українського архівного набутку за часів визвольних змагань і громадянської війни в Україні, пов'язавши ці події з архівознавчими здобутками П. В. Клименка, В. Л. Модзалевського, В. В. Міяковського.

Відомому нині тільки фахівцям, а в 1920-х роках знаному науковцю В. М. Базилевичу І. Б. Матяш адресувала окремий нарис своєї монографії. Знаменно, що вона проаналізувала суспільно-політичні та історичні погляди Василя Михайловича, зазначивши, що він належав до монархічного крила в Українській революції і тривалий час висвітлював

історію України через призму великодержавної російської історіографії, що загалом було характерним для соціально-економічної школи М. В. Довнар-Запольського.

Цікавими видаються й думки Ірини Матяш щодо заснування національного архівознавчого журналу "Архівна справа". Завдяки невсипущій енергії учениці акад. Д. І. Багалія архівістки О. Г. Водолажченко та групи вчених цей відомий в Україні часопис успішно функціонував.

Чимало праці авторка монографії доклала і до реконструкції життєпису одного з найвідоміших у 1920-х роках теоретиків архівної справи проф. В. І. Веретеннікова. Його внесок у національне архівознавство позначився розробленням концептуальних засад наукових досліджень у галузі архівного описування, створення науково-довідкового апарату до документів. В. І. Веретенніков активно сприяв також зростанню професійних кадрів архівістів, опікувався створенням архівознавчих курсів.

Постать В. О. Романовського вирізняється навіть на досить яскравому фоні українських архівістів 1920-1930-х років. Довголітній директор Київського центрального архіву давніх актів, голова Археографічної комісії ВУАН - ось далеко не повний перелік "архівних" посад В. О. Романовського. Але не тільки цим зажив слави Віктор Олександрович. Він є автором першого в Україні підручника з архівознавства. Про все це йдеться на сторінках книжки І. Б. Матяш.

Вартий уваги ще один бік рецензованої монографії: її авторка не оминула увагою драматичних сторінок життєпису своїх героїв, показала їх страдницький шлях за часів репресій і подальших ідеологічних "проробок".

Праця ґрунтується на численних архівних документах, передусім із фондів ЦДАГО України, ЦДАВО України, ДА СБУ; зроблено докладний огляд наукової літератури з відповідної проблематики. Знаменно, що авторка, закохана у своїх героїв, усе ж підходить до них з міркою критичної відповідальності й далека від ідеалізації. До переваг монографії слід віднести і гарне мистецьке оформлення книги, вміщення на початку кожного розділу фотографій науковців, а також наявність іменного покажчика. Ця робота буде корисною для всіх, хто не байдужий до української, і не тільки української, архівістики, історіографії, історичної науки.